

در این سرفصل همچنین می‌خوانید:

۴۴ جیب دولت: پُریا خالی؟

۴۵ بازار بیزار!

۴۶ نقطه، سرخط ...

نگاهی به عملکرد اقتصادی ایران در سال گذشته

یک بدرقه، یک استقبال

گزارش واحد تحقیقات ماهنامه «اقتصاد ایران» از عملکرد مؤلفه‌های اقتصادی در سال ۸۷ با گوشه‌چشمی به چشم‌انداز سال ۸۸

اقتصاد ایران در سال ۸۷ دوره نسبتاً پُر تلاطمی را سپری کرد. افزایش قیمت‌ها و شتاب‌گیری تورم از پدیده‌های ملموس در این سال به شمار می‌رفت که همزمان، با کاهش رشد اقتصادی همراه بود. همچنین سقوط قیمت نفت در نیمه دوم سال ۸۷ دولت را در اجرای بودجه ۲ میلیون و ۹۰۲ هزار و ۱۰۵ میلیارد ریالی خود دچار مشکل کرد. شایان ذکر است که قیمت نفت ایران از بشکه‌ای ۱۳۳ دلار در تیرماه سال ۸۷ به بشکه‌ای ۳۳ دلار در دی ماه کاهش یافت که این امر، اقتصاد وابسته به نفت کشور را دچار سردرگمی کرد.

بر اساس برآوردهای اولیه واحد تحقیقات ماهنامه «اقتصاد ایران»، انتظار می‌رود محصول ناخالص داخلی کشور به قیمت‌های پایه، از ۲ هزار و ۶۲۳ میلیارد ریال در سال ۸۶ به ۳ هزار و ۴۲۰ میلیارد ریال در سال ۸۷ افزایش یافته باشد که این تغییر، نشان‌دهنده ۳۰/۴ درصد رشد اسمی و ۴/۹ درصد رشد واقعی است. بر این اساس، محصول ناخالص داخلی کشور در سال ۸۷ به قیمت‌های ثابت، در مقایسه با عملکرد سال ۸۶ حدود ۰/۲ واحد درصد کمتر رشد داشته است. این در حالی است که متوسط رشد مورد انتظار محصول ناخالص داخلی طی دوره برنامه چهارم توسعه ۸ درصد بوده است. همچنین بر اساس آمارهای اولیه، همچون روال سال‌های

رسیده، اما نسبت به زمان مشابه در سال ۸۶ با رشدی منفی برابر با ۱۲/۶ درصد مواجه بوده است. همچنین بر اساس آمارهای اعلام شده، برای راه‌اندازی واحدهای جدید صنعتی و توسعه واحدهای موجود در نیمه نخست سال جاری، مجموعاً ۳ هزار و ۲۷۷ فقره پروانه بهره‌برداری صادر شده است که عملکرد مزبور نسبت به زمان مشابه سال قبل با ۱۴/۹ درصد نزول روبه‌رو بوده است. در این راستا، گفتنی است نرخ سود مورد انتظار تسهیلات اعطا شده در قالب عقود مبادله‌ای مربوط به بخش صنعت و معدن در سال ۸۷ معادل ۱۲ درصد بوده است.

از سوی دیگر، رونق معاملات و رشد قیمت مسکن که از سه ماهه دوم سال ۸۵ در مناطق شهری کشور آغاز و در سال ۸۶ نیز ادامه یافته و زمینه ساخت و ساز و شکوفایی بخش مسکن را در دو سال گذشته فراهم آورده بود، از اوایل سال ۸۷ رو به سردی نهاد و معاملات مسکن به شدت از رونق افتاد. بر این اساس، تعداد پروانه‌های ساختمانی صادر شده در کلیه مناطق شهری کشور در سه ماهه نخست سال با کاهش ۱۴/۴ درصدی، از ۶۴ هزار و ۹۸۰ فقره در سه ماهه پایانی سال ۸۶ به ۵۴ هزار و ۹۸۰ فقره رسید. رشد منفی آمار پروانه‌های ساختمانی به عنوان یک شاخص پیشرو، مبین عدم بهبود روند ساخت و ساز در کشور و تداوم رکود در ماه‌های آتی است. شاخص متوسط دستمزد کارگران ساختمانی نیز در ۹ ماهه اول سال ۸۷ به عدد ۲۴۱/۹ رسید که در مقایسه با دوره مشابه سال قبل ۳۷/۵ درصد افزایش نشان می‌دهد. در مدت مذکور، شاخص متوسط دستمزد بنا و کارگر ساده ساختمانی، به ترتیب به اعداد ۲۳۸/۴ و ۲۲۵/۲ بالغ شد که نسبت به دوره مشابه سال ۸۶ به ترتیب ۳۶/۳ و ۳۸/۵ درصد افزایش داشته است. همچنین در سه ماهه اول و دوم سال، شاخص بهای خدمات ساختمانی بر پایه

گذشته، ارزش افزوده بخش‌های خدمات و ساختمان به ترتیب بیشترین و کمترین سهم را در رشد اقتصادی کشور به خود اختصاص داده‌اند.

در بخش انرژی، میانگین تولید نفت خام ایران در سه ماهه دوم سال با ۰/۶ درصد کاهش، از ۴ میلیون و ۱۲۰ هزار بشکه در روز طی سه ماهه نخست سال به ۴ میلیون و ۹۵ هزار بشکه در روز رسید. همچنین در این مدت، متوسط صادرات نفت - شامل صادرات نفت خام و خالص صادرات فرآورده‌های نفتی - به ۲ میلیون و ۴۵۱ هزار بشکه در روز رسید.

از سوی دیگر، تولید برق کل نیروگاه‌های کشور در سه ماهه اول سال معادل ۵۲ هزار و ۳۳۰ و در سه ماهه دوم برابر با ۷۲ هزار و ۷۵۷ میلیون کیلووات ساعت بوده است. در زمان مورد بررسی، بیشترین میزان برق تولیدی توسط نیروگاه‌های گازی و سیکل ترکیبی - که معادل ۶۰ هزار و ۸۶۴ میلیون کیلووات ساعت بوده است - و کمترین میزان توسط نیروگاه‌های دیزلی - که بالغ بر ۱۰۴ میلیون کیلووات ساعت بوده - تولید شده است.

در نگاهی به بخش صنعت نیز در می‌یابیم اگرچه میزان سرمایه‌گذاری انجام شده جهت تأسیس واحدهای جدید صنعتی در سه ماهه اول سال ۸۷ از ۲۵۳ هزار و ۳۷۹ میلیارد ریال به ۳۱۷ هزار و ۸۰۶ میلیارد ریال

درآمدها و هزینه‌های دولت در سال ۸۷

جیب دولت: پُر یا خالی؟

در سال ۸۷ نه تنها بسیاری از درآمدهای پیش‌بینی شده دولت محقق نشد، بلکه حتی به دلیل کاهش قیمت نفت، با افت درآمدها مواجه بودیم.

میلیون ریال، درآمد مالیاتی دولت در مدت مذکور بوده است که این رقم ۵۶/۳ درصد میزان پیش‌بینی شده در بودجه را به خود اختصاص می‌دهد. اما اگرچه دولت در تحقق درآمدهای مالیاتی خود در نیمه نخست سال موفق به نظر می‌رسد، اما با توجه به تعویق اجرای طرح مالیات بر ارزش افزوده، انتظار می‌رود که بخش دوم این درآمد به طور کامل محقق نشود. لازم به یادآوری است که قانون مالیات بر ارزش افزوده با نرخ ۳ درصد که قرار بود از ابتدای مهرماه ۸۷ جایگزین جمعیت عوارض شود، به دلیل عدم توجه دولت به شرایط کشور و عدم اطلاع‌رسانی لازم توسط مسئولان، با مقاومت اصناف مواجه شد و شکست خورد.

در بحث مخارج دولت نیز ۶۲۱ میلیون و ۱۲۶ هزار میلیون ریال جهت استفاده از کالاها و خدمات، هزینه اموال و دارایی، یارانه، کمک‌های بلاعوض، رفاه اجتماعی و غیره به عنوان هزینه‌های جاری در نظر گرفته شده است که در بُعد عملی ۲۶۶ میلیون و ۷۰۱ هزار و ۷۰۰ میلیون ریال آن در نیمه نخست سال ۸۷ محقق گشته است. همچنین ۲۵۱ میلیون و ۵۷۳ هزار و ۸۰۰ میلیون ریال به عنوان هزینه‌های عمرانی دولت در بودجه مصوب در نظر گرفته شده بود که از این میزان ۳۱/۹ درصد آن - معادل ۸۰ میلیون و ۳۹۳ هزار و ۸۰۰ میلیون ریال - در شش ماهه نخست سال ۸۷ محقق گشته است. شایان ذکر است که هزینه عمرانی در نظر گرفته شده در سال ۸۷ نسبت به سال ۸۶ با یک جهش ۷۰/۳ درصدی همراه بوده است.

تراز پرداخت‌ها

مبادلات خارجی اقتصاد در سال ۸۷ از یک سو متأثر از تحولات مثبت بازار جهانی نفت خام در نیمه نخست سال و روند رو به تزاید صادرات غیرنفتی و از سوی دیگر تحت تأثیر کاهش بهای نفت در نیمه دوم سال و اعمال فشار و تحریم‌های غرب قرار داشت. بر اساس اطلاعات اولیه، حجم مبادلات خارجی

بودجه و وضع مالی دولت

قانون بودجه سال ۸۷ کل کشور - به عنوان چهارمین بودجه قانون برنامه چهارم توسعه (۸۸-۱۳۸۴) - با توجه به سند چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور، برنامه چهارم توسعه و اسناد توسعه فرابخشی، بخشی و استانی و همچنین در چارچوب سیاست‌های کلان دولت تدوین گردید. مجموع منابع مصوب بودجه عمومی دولت ۹۳۹ میلیون و ۱۲۲ هزار و ۷۶۲ میلیون ریال بود که از مجموع منابع بودجه دولت، سهم درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی‌های مالی به ترتیب ۳۶/۱، ۱۹/۲ و ۲۳/۷ درصد می‌باشد. پرداخت‌های هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و

تملک دارایی‌های مالی نیز به ترتیب ۴۹/۱، ۲۶/۰ و ۳/۸ درصد از مصارف بودجه مصوب و اولیه را به خود اختصاص دادند.

از درآمد ۳۳۸ میلیون و ۷۵۳ هزار و ۱۴۹ میلیون ریالی پیش‌بینی شده در بودجه سال ۸۷ درآمدهای مالیاتی ۶۴/۱ درصد، درآمدهای حاصل از مالکیت دولت ۲۸/۸ درصد، درآمدهای حاصل از فروش کالاها و خدمات ۳/۵ درصد، درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات ۱/۳ درصد و درآمدهای متفرقه ۲/۳ درصد را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین ۲۹۸ میلیون و ۸۶۵ هزار و ۶۰۰ میلیون ریال از درآمدهای دولت از محل منابع حاصل از فروش نفت و فرآورده‌های نفتی در نظر گرفته شده است.

بر اساس بررسی عملکرد دولت در نیمه اول سال ۸۷ معادل ۱۲۵ میلیون و ۳۵۰ هزار و ۵۰۰ میلیون ریال از محل فروش نفت، درآمد حاصل شده است که رقم مذکور، تقریباً ۴۱/۹ درصد از میزان در نظر گرفته شده در بودجه را تشکیل می‌دهد. گفتنی است که میزان صادرات و قیمت نفت در شش ماهه نخست سال، بیش از شش ماهه دوم سال بوده و به همین دلیل، تحقق کامل درآمدهای نفتی در طول سال بعید به نظر می‌رسد. همچنین ۱۲۲ میلیون و ۲۶۹ هزار و ۷۰۰

سال ۸۳ به ترتیب به رقم ۲۲۴/۷ و ۲۴۵/۱ رسید که نسبت به دوره مشابه سال قبل به ترتیب رشد قابل ملاحظه ۴۰/۴ و ۳۸/۰ درصدی را نشان می‌دهند.

از سوی دیگر، آمارهای موجود حکایت از کاهش ۱۵ تا ۳۵ درصدی قیمت مسکن را در سال ۸۷ در مناطق مختلف کشور - از جمله تهران - دارند. از دلایل عمده این کاهش می‌توان به سیاست‌های انقباضی بانک مرکزی در بازه مورد بررسی و محدود نمودن پرداخت تسهیلات خرید مسکن توسط بانک‌های دولتی و خصوصی - به غیر از بانک مسکن - اشاره کرد. گفتنی است با وجود این کاهش، هنوز تا بازگشت کامل به نرخ‌های اوایل سال ۸۵ راه زیادی در پیش است.

جمعیت و سیاست‌های اشتغال‌زایی

بر اساس برآوردهای مرکز آمار ایران، در سال ۸۶ جمعیت کل کشور معادل ۷۱ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر بوده که از این تعداد ۴۹ میلیون و ۶۰۰ هزار نفر در مناطق شهری و مابقی در مناطق روستایی ساکن بودند. همچنین بر اساس پیش‌بینی واحد تحقیقات ماهنامه «اقتصاد ایران»، در سال ۸۷ جمعیت ایران ۷۲ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر بوده که این موضوع، رشد ۱/۵ درصدی جمعیت را نشان می‌دهد.

از سوی دیگر، یکی از مهمترین اهداف برنامه چهارم کشور، کاهش نرخ بیکاری در سال ۸۸ - سال پایانی برنامه - به رقم ۸/۴ درصد می‌باشد. اما بنا بر اعلام مرکز آمار ایران، نرخ بیکاری کشور در بهار، تابستان و پاییز سال ۸۷ به ترتیب ۹/۶، ۱۰/۲ و ۹/۵ درصد بوده است. بر اساس نتایج به دست آمده در سه ماهه سوم سال، نرخ بیکاری در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیشتر بوده است. همچنین در مدت مذکور، بخش خدمات با ۴۶/۷ درصد، بیشترین سهم اشتغال کشور را به خود اختصاص داده است. بخش‌های صنعت با ۳۳/۴ و کشاورزی با ۱۹/۹ درصد، رتبه‌های دوم و سوم اشتغال‌زایی کشور را از آن خود کرده‌اند.

همچنین بررسی نرخ مشارکت اقتصادی در تازه‌ترین گزارش مرکز آمار ایران در پاییز ۸۷ نشان می‌دهد که ۳۶/۹ درصد جمعیت در سن کار - ۱۰ ساله و بیشتر - از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند. در این گزارش اشاره شده است که نرخ مشارکت اقتصادی در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی کمتر بوده است. بررسی تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور، حاکی از کاهش ۲/۷ درصدی این نرخ نسبت به پاییز ۸۶ و کاهش ۱/۱ درصدی آن نسبت به تابستان ۸۷ است. بررسی سهم شاغلان ۱۵ ساله و بیشتر، با ساعت کار معمول بیش از ۴۹ ساعت نشان می‌دهد که ۴۲/۶ درصد شاغلان به طور معمول بیش از ۴۹ ساعت در هفته کار می‌کنند. این شاخص که یکی از نماگرهای تعیین کار استاندارد می‌باشد، نشان می‌دهد که درصد زیادی از شاغلان در کشور، بیش از میزان استاندارد کار می‌کنند. ■